

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА (СИНТАКСИС, ч. II)

Освітньо-професійна
програма

Українська мова та література

Спеціальність

035 «Філологія (українська мова та література)»

Галузь знань
Рівень вищої освіти
Факультет

03 Гуманітарні науки
перший бакалаврський
філологічний

Мова навчання

українська

Розробник: Шабат-Савка Світлана Тарасівна – доктор філологічних наук,
професор кафедри сучасної української мови.

Профайл викладача:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=LvzPp3sAAAAJ&hl=uk>

Контактні телефони: +380507038586

E-mail: s.shabat-savka@chnu.edu.ua; shabat-savka@ukr.net

Консультації онлайн-консультації на платформі Google Meet (середа,
13.00 – 14.30 год.)

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Дисципліна «Сучасна українська мова. Синтаксис» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін підготовки бакалавра спеціальності «Філологія (українська мова та література)». Вона забезпечує формування у здобувачів вищої освіти професійно-орієнтованої компетентності, передбачає оволодіння знаннями, уміннями і навичками аналізу синтаксичних одиниць, виокремленню односкладних речень, простих ускладнених конструкцій, реченневих еквівалентів, визначенню їхнього функційного потенціалу в різних дискурсивно-жанрових формах української мови.

Синтаксис належить до визначальних розділів мовознавства, оскільки у його сфері перебувають синтаксичні конструкції, що забезпечують комунікативну функцію мови. Усебічне вивчення синтаксису односкладного речення, синтаксичних параметрів простих ускладнених конструкцій сприяє закріпленню у студентів попередньо набутих знань із лексикології, фразеології, морфології, пунктуації, ще глибшому засвоєнню комунікативної граматики української мови, сучасних антропоорієнтованих лінгвістичних напрямів – дискурсології та лінгвопрагматики.

Курс «Сучасна українська мова: синтаксис» передбачає вдосконалення практичних навичок та вмінь при синтаксичному аналізі різних типів речень, поглиблення знань щодо визначення ключових понять синтаксису як окремого розділу граматики.

2. Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів із односкладними, неповними та простими ускладненими реченнями, із реченневими еквівалентами, що виформовують синтаксичну систему української мови і забезпечують її функціонування як основного засобу комунікативної та мислетвірної діяльності людей; репрезентувати дискусійні та проблемні питання синтаксису односкладного речення; увиразнити ключові питання аналізу простого ускладненого речення; представити вчення про реченнєві еквіваленти; розвивати навички визначення тих чи тих пунктограм у реченні й тексті.

3. Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є навчальні курси: «Сучасна українська мова: синтаксис (I частина)»; «Сучасна українська мова: морфологія»; «Сучасна українська мова: лексикологія».

4. Результати навчання

Соціально-особистісні компетентності:

- здатність до засвоєння нових знань, прогресивних технологій та різноманітних інновацій, розвитку творчого мислення, потреби в постійному духовному та інтелектуальному самовдосконаленні;
- здатність до ефективного спілкування фаховою українською мовою;
- здатність аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію, щоб виявляти педагогічні проблеми і виробляти шляхи щодо їхнього усунення;

- креативність, здатність до системного мислення;
- турбота про якість виконаної роботи;
- правильне окреслення пріоритетів, які забезпечують розв'язання поставленого завдання;
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- усвідомлення ролі і значення наукових досліджень з синтаксису української мови;
- уміння організувати навчально-виховний процес.

Інструментальні компетентності:

- дослідницькі навички;
- здатність до аналізу і синтезу;
- знання іноземних мов;
- лінгводидактичний ресурс;
- уміння та навички в користуванні Інтернет-ресурсами.

Професійні компетентності:

- здатність реалізовувати основні концепції з синтаксису в навчальному процесі, вільно оперувати термінологічним апаратом: головний член односкладного речення, нечленовані комунікати, напівпредикативні звороти, сурядний ряд словоформ;
- уміння розкрити специфічні риси односкладних і неповних речень, простих ускладнених конструкцій і реченнєвих комунікатів;
- здатність чітко експлікувати контекстуальні, ситуативні та еліптичні неповні речення,
- системно аналізувати ускладнювальні компоненти в простому ускладненому реченні;
- створювати методологічні передумови для адекватного й ефективного синтаксичного аналізу односкладного речення, простого ускладненого речення та реченнєвих еквівалентів;
- володіти мовнокомунікативними компетенціями для стилістичного аналізу односкладних речень;
- уміння користуватися основними прийомами та методами викладання української мови, зокрема синтаксису як важливого розділу граматики;
- залучати до аналізу різні наукові джерела (монографії, наукові розвідки, лінгвістичні енциклопедії, лексикографічні джерела);
- використовувати набуті знання для аргументації тих чи тих положень для розкриття змісту мовного явища;
- використовувати новітні освітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання, створювати блоги, презентації, буклети, шкільні кабінети мови.

Загальнонаукові компетентності:

- розуміння причинно-наслідкових зв'язків й уміння їх використовувати в професійній діяльності;
- аналітичні здібності;
- здатність здійснювати теоретичний аналіз проблеми;
- (підручників, навчальних посібників тощо);
- володіти базовими навичками добору й аналізу мовних і літературних фактів для пояснення мовних явищ;
- здатність пропонувати та обґрунтовувати гіпотези.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- історію вивчення односкладних речень у мовознавчих студіях;
- диференціювати спільне та відмінне між двоскладними та односкладними реченнями, засоби вираження головного члена в односкладних реченнях дієслівного та іменного класу;
- основні аспекти дослідження мовних явищ (синтаксис односкладних речень; прості ускладнені конструкції);
- структурні та змістові параметри неповних речень; типи еліптичних речень; різновиди реченневих еквівалентів;
- типологію простого ускладненого речення,
- специфіку речень із сурядними рядами слів форм; - обсяг термінопонять „модальність”, „суб'єктивна модальність”, „модус”;
- особливості речень, ускладнених суб'єктивно-модальними формами та звертаннями;
- пунктуаційні норми сучасної української літературної мови;
- основні досягнення й тенденції в галузі українського синтаксису;

розуміти:

- лінгвальну природу односкладних речень та критерії їхнього поділу на структурно-семантичні та функціональні різновиди;
- просте ускладнене речення як системну одиницю, що має план змісту і план форми;
- синтаксис як найвищий мовний рівень, що увиразнює специфіку української мови;
- динаміку лінгвістичних досліджень у галузі синтаксису, зумовлену виходом найновіших праць у граматичній царині української лінгвістики;
- важливість поглядів вітчизняних дослідників на становлення теорії односкладності (С. Смаль-Стоцький, О. Синявський, Ю. Шерех, К. Німчинов, І. Вихованець, Н. Гуйванюк, І. Слинько та ін.);

уміти

- комплексно аналізувати прості речення за схемою синтаксичного розбору;
- розрізняти односкладні речення дієслівного та іменного класу,
- визначати на основі тих чи тих засобів вираження головного члена особові чи безособові речення;

- виокремлювати односкладні номінативні, генітивні та квантитативно-генітивні речення;
- аналізувати контекстуальні, ситуативні та еліптичні неповні речення;
- визначати ускладнювальні компоненти речення: сурядні ряди словоформ, різнотипові напівпредикативні звороти, вставні та вставлені конструкції, частки й вигуки, звертання; наводити приклади конструкцій із відповідним мовним явищем;
- розставляти розділові знаки в реченнях та правильно їх інтонувати.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	7	4	120	30	30			52	8	екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Синтаксис односкладного й неповного речення													
Тема 1. Односкладні речення в синтаксичній системі української мови	9	2	2			5							
Тема 2. Односкладні речення дієслівного типу	15	4	4		2	5							
Тема 3. Іменний клас односкладних речень	9	2	2			5							
Тема 4. Неповні речення в синтаксичній системі української мови	15	4	4		2	5							
Тема 5. Реченнєві еквіваленти в	12	3	3			6							

синтаксичній системі української мови												
Разом за ЗМ 1	60	15	15		4	26						
Змістовий модуль 2. Синтаксис простого ускладненого речення												
Тема 6. Просте ускладнене речення в синтаксисі української мови	9	2	2			5						
Тема 7. Речення з сурядними рядами словоформ	15	4	4		2	5						
Тема 8. Речення з напівпредикативними зворотами та пояснювально-уточнювальними конструкціями	15	4	4		2	5						
Тема 9. Речення з суб'єктивно-модальними формами.	9	2	2			5						
Тема 10. Речення, ускладнене звертанням	12	3	3			6						
Разом за ЗМ 2	60	15	15		4	26						
Усього годин	90	30	30		8	52						

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Двоскладні та односкладні речення в синтаксичній системі української мови	2
2	Односкладні речення дієслівного типу: означено-, неозначено- та узагальнено-особові конструкції	4
3	Безособові й інфінітивні речення.	2
4.	Односкладні номінативні речення.	4
5.	Неповні речення в синтаксичній системі української мови: контекстуальні, ситуативні та еліптичні конструкції.	3
6.	Реченнєві еквіваленти.	2

7.	Просте ускладнене речення в синтаксисі української мови. Речення з сурядним рядом слівформ.	4
8.	Речення, ускладнені напівпредикативними конструкціями.	4
9.	Вставні та вставлені конструкції як ускладнювальні компоненти простого речення.	2
10.	Прості ускладнені речення з частками, вигуками, звертаннями.	3
	РАЗОМ	30

5.4. Тематика індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Статус односкладних речень в системі синтаксичних одиниць: шкільна граматики	1
2	Методика викладання односкладних речень у школі	1
3	Питання про суб'єктивно-модальні форми у шкільній граматиці	1
4	Методика викладання відокремлених членів речення в школі	1
5	Змістовий простір звертання як ускладнювального компонента речення.	1
6	Частки і вигуки як засоби вираження суб'єктивної модальності.	1
7	Пунктуація в реченнях з порівняльними зворотами	1
8	Еліптичні речення: структура, семантика, функціонування.	1
	Разом	8

5.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Односкладні речення у шкільній граматиці.	5
2	Односкладні речення номінативного типу в пареміях українського народу.	5
3	Односкладні речення та неповні конструкції в українській мові.	5
4	Функціонування нечленованих комунікатів у діалогічному мовленні.	5

5	Лінгвальний статус приєднувальних конструкцій.	6
6	Лінгвальний статус „вільних синтаксем”.	5
7	Однорідні члени речення і сурядні ряди словоформ.	5
8	Напівпредикативність та уточнення в структурі простого речення.	5
9	Обсяг і засоби вираження суб’єктивної модальності.	5
10	Апеляція в сучасній українській мові.	6
	Разом	52

6. Система контролю та оцінювання:

Види та форми контролю

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (екзамену).

Об’єктом оцінювання знань студентів є програмовий матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, написання реферату, створення лінгвістичного словника, створення презентації, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю слугує перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни.

Методи оцінювання

Метод письмового контролю. Здійснюється за допомогою контрольних робіт, творів, диктантів, письмових завдань, які можуть бути короткочасними (15–20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики.

Метод усного контролю. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед студентом декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією групою студентів. Правильність відповідей визначається викладачем і коментується. За підсумками контролю виставляються оцінки.

Метод тестового контролю. В основі такого контролю лежать тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких свідчить про наявність (або відсутність) у студентів певних знань, умінь.

Метод самоконтролю. Передбачає формування в студентів уміння самостійно контролювати ступінь засвоєння навчального матеріалу, знаходити допущені помилки, неточності, визначати способи ліквідації виявлених прогалин.

Засоби оцінювання

- контрольні роботи;
- тести;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на занятті;
- завдання на мультимедійних засобах;
- законспектовані наукові праці;
- термінологічний словничок.
- контрольні диктанти.

7. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюється із врахування індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінку «відмінно» («А») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 90–100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи тих положень при розкритті змісту відповідної проблеми;
- виявили поглиблене розуміння актуальних проблем синтаксису односкладного речення та простих ускладнених конструкцій;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні пропонованого курсу;
- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури брали участь у реферативних повідомленнях;
- знають правила пунктуації, виконують синтаксичний аналіз речення;
- глибоко опрацювали всі питання, які винесені на самостійне вивчення;
- виконали індивідуально-творчі завдання;
- глибоко розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («В») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 80–89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- знають правила пунктуації, виконують синтаксичний аналіз речення;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість узагальнювати традиційну та нетрадиційну концепцію частин мови;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- брали досить активну участь при обговоренні питань у реферативних повідомленнях;
- опрацювали питання самостійного вивчення;
- розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («С») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 70–79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- знають правила пунктуації, виконують синтаксичний аналіз речення;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти синтаксис як один з розділів граматики;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- розкрили, але не повністю питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («D») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 60–69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;
- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та на практичних заняттях;
- обмежилися опосередкованим вивченням наукових джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе під час роботи на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- частково розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («E») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 50–59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та на практичних заняттях;
- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- фрагментарно розуміються у питаннях, винесених на підсумковий модуль-контроль.

Оцінку «незадовільно» («FX») з можливістю повторного складання отримують студенти, які набрали загальну суму балів 35–49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину занять;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються в принципах аналізу простого ускладненого речення;
- не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «незадовільно» («F») з обов'язковим повторним курсом отримують студенти, які набрали загальну суму балів 1–34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували практичних занять;

- пасивно поводити себе під час роботи на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються і не знають принципів аналізу односкладного речення;
- не бажали відповідати на поставлені питання під час проведення практичних занять, фактично не засвоїли програму курсу;
- повністю не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС
(для 4 курсу)

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)										Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T0	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

8. Рекомендована література

8.1.Базова (основна)

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. К.: Либідь, 1993. 368с.
2. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. К.: Либідь, 1992. 224 с.

3. Гуйванюк Н.В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць. Чернівці: Рута, 1999. 336с.
4. Гуйванюк Н.В., Кардашук О.В., Кульбабська О.В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці. Чернівці, 2003.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. Донецьк: ДонНУ, 2001. 663 с.
6. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови: Навч. посібник. К.: НМК ВО, 1992. 396 с.
7. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення. К.: Наук. думка, 1996. 324 с.
8. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. К.: Вища шк., 1994. 670с.
9. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / За ред. І.К.Білодіда. К.: Наук. думка, 1972. 516с.
10. Шульжук К.Ф. Синтаксис сучасної української мови. К.: Альма-матер, 2004. 408с.
11. Практичні завдання з синтаксису сучасної української мови : Односкладні речення / Укл. : Н. В. Гуйванюк, А. М. Агафонова, С. Т. Шабат. Чернівці: Рута, 2001. 51 с.
12. Гуйванюк Н. В. Синтаксис неповного речення. Еквіваленти речень : [навчально-методичний посібник] / Н. В. Гуйванюк, А. М. Агафонова, С. Т. Шабат-Савка. Чернівці : Рута, 2007. 100 с.

8.2.Допоміжна

1. Виноградов В.В. „Синтаксис русского языка” акад. А.А.Шахматова // Вопросы синтаксиса современного русского языка. М., 1950. С. 75-127.
2. Слинько І.І. Чи є односкладні речення? // Мовознавство. 1985. №4. С. 48-53.
3. Рабанюк Л.С. Генітивні речення в сучасній українській мові: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 1998. 16 с.
4. Гончар О.Т. Про неповні та одноелементарні речення в творах М.М. Коцюбинського // Уч. зап. Харківського держуніверситету. №20. Харків, 1940.
5. Коструба П.П. До питання про поняття і класифікацію неповних речень // Пит. укр. мовозн. Львів, 1960. Вип.. 4. С. 46-64.
6. Почепецька Т. Незакінчене висловлювання: номінативні та прагматичні аспекти // Наукова спадщина професора С.В. Семчинського і сучасна філологія. Зб. наук. пр. Ч.2. К.: Київський ун-т, 2001. С. 244-248.
7. Мельничук О.М. Український мовленнєвий етикет: синтаксично-стилістичний аспект: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Чернівці, 2005. 20 с.
8. Скаб М.С. Семантико-грамматическая структура украинского вокатива: автореф. дис. ... канд. филол. наук. К., 1988. 17 с.

9. Кульбабська О.В. Напівпредикативні конструкції в сучасній українській мові: автореф. ... канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 1998. 17 с.
10. Мойсієнко А. Вставні конструкції, що вказують на спосіб об'єктивації думки // Лінгвістичні студії. Вип. 2. Ч.1. Донецьк: ДонНУ, 2003. С. 183-187.
11. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. К.: Вища шк., 2005. 430 с.
12. Тимченко З. Звертання, вставні слова, речення і словосполучення. Конспект уроку в 6 класі // Дивослово. 1999. № 9. С. 30.
13. Тягунова М.М. Категорія вставленості в синтаксисі сучасної української та російської мов. Мовознавство. 1990. Вип. 17.
14. Чабаненко В.А. Вставлені словосполучення і речення у творах Леся Мартовича // Мовознавство. 1974. №2. С. 38-40.
15. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. Чернівці : „Букрек”, 2014. 412 с.

9. Інформаційні ресурси

1. Дистанційне навчання (система MOODLE).
2. Підписки на електронні копії періодичних видань: <https://dyvoslovo.com.ua/>; <http://www1.nas.gov.ua/INSTITUTES/IUM/E-LIBRARY/UKRAJINSKA-MOVA/Pages/default.aspx> та ін.
3. Доступ до електронних архівів і баз даних, що містить інформацію з питань українського синтаксису: <http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>
4. Інститут української мови: <http://www1.nas.gov.ua/institutes/iium/Pages/default.aspx>.
5. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. – К.: Освіта, 2012. 270 с. / Режим доступу: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/d196.pdf>.
6. Шульська Н., Швирид Т. Робота редактора над пунктуаційними помилками у друкованих ЗМІ. Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/13056/1/Shulska%20N.%2C%20Shvyryd%20T.pdf>.
7. Ковальчук М. П. Пунктуаційна грамотність як складова формування мовної особистості // Наукові записки Національного університету „Острозька академія”. Серія : Психологія і педагогіка. – 2014. – Вип. 29. – С. 41–43. – Режим доступу: https://eprints.oa.edu.ua/3518/1/Kovalchuk_NZ_Vyp_29.pdf